
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В ПЕРЕЯСЛАВІ

**ТЕОРЕТИЧНА І ДИДАКТИЧНА
ФІЛОЛОГІЯ**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Серія «Педагогіка»

Серія «Філологія»

ВИПУСК 37

Переяслав – 2024

ББК 80я43
УДК 80(082)
Т33

ЗАСНОВНИК

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Свідоцтво про державну реєстрацію: КВ № 25485 – 15425 ПР від 24.03.2023 р.

Наказами Міністерства освіти і науки України № 1543 від 20.12.2023 р. та № 220 від 21.02.2024 р. відповідно до рішення Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України збірник наукових праць «Теоретична і дидактична філологія» внесений до **Переліку фахових видань України, категорія «Б»**.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ ЗБІРНИКА

ФІЛОЛОГІЯ

- Левченко Тетяна Миколаївна, головний редактор**, доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри української лінгвістики та методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі, Україна
- Тютюнник Оксана Михайлівна, відповідальний секретар**, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української і зарубіжної літератури та методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі, Україна
- Калько Валентина Володимирівна**, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри українського мовознавства і прикладної лінгвістики Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, Україна
- Новікова Ольга Олександрівна**, доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Донецького державного університету внутрішніх справ, Україна
- Семашко Тетяна Федорівна**, доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів та природокористування України, Україна
- Бродюк Юлія Миколаївна**, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української і зарубіжної літератури та методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі, Україна
- Летюча Любов Петрівна**, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі, Україна
- Склярєнко Олеся Богданівна**, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі, Україна
- Блахак Борис**, магістр гуманітарних наук, доктор філології, Інститут німецьких студій, факультет лінгвістики, літератури та культурології, Університет Регенсбурга, Німеччина
- Бйорн Ротштайн**, професор кафедри німецької лінгвістики та лінгводидактики, факультет філології, Рурський університет, Бохум, Федеративна Республіка Німеччина

ПЕДАГОГІКА

- Кулик Олена Дмитрівна**, головний редактор, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри української лінгвістики і методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі, Україна
- Пангелова Марія Борисівна**, відповідальний секретар, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української і зарубіжної літератури та методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі, Україна
- Онищенко Наталія Петрівна**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи Університету Григорія Сковороди в Переяславі, Україна
- Зуєнко Неля Олександрівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов і перекладу Національного університету біоресурсів і природокористування України, Україна
- Ненько Юлія Петрівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійної мовної комунікації Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України, Україна
- Овсієнко Людмила Миколаївна**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри української мови факультету української філології, культури і мистецтва Київського університету імені Бориса Грінченка, Україна
- Овчарук Оксана Василівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділом компаративістики інформаційно-освітніх інновацій Інституту цифровізації освіти Національної академії педагогічних наук України, Україна
- Щерба Наталія Сергіївна**, доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри міжкультурної комунікації та іншомовної освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка, Україна
- Христич Ніна Сергіївна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі, Україна
- Сердюк Наталія Юріївна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі, Україна
- Танана Світлана Михайлівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі, Україна
- Антокі Діана**, хабілітований доктор, доцент, проректор з наукової роботи Державного педагогічного університету імені Іона Крянге, м. Кишинів, Республіка Молдова

---

*Рекомендовано Вченою радою Університету Григорія Сковороди в Переяславі
(протокол № 13 від 28 червня 2024 року)*

Теоретична і дидактична філологія : збірник наукових праць. Переяслав
(Київська обл.): Домбровська Я.М., 2024. Випуск 37. 264 с.

До збірника ввійшли статті з актуальних питань педагогіки та філології.
Для науковців, аспірантів і студентів.

За зміст і якість поданих матеріалів відповідальність несуть автори.
Підготовка до публікації, що проводиться редакційною колегією, полягає в
доведенні до стандартів, прийнятих у межах видання.

DOI: 10.31470/2309-15-17-2024

ISSN 2309-1517(Print)

ISSN 2415-3656 (Online)

Key title: Teoretična i didaktična filologija

Abbreviated key title: Teor. didakt. filol.

© Університет Григорія Сковороди
в Переяславі, 2024

- of Ukrainian language and literature in the process of project activity: data of empirical research]. Naukovyj zbirnyk «Aktualjni pytannja ghumanitarnykh nauk : mizhvuzivskyj zbirnyk naukovykh pracj molodykh vchenykh Droghobycjkogho derzhavnogho pedagoghichnogho universytetu imeni Ivana Franka», 32 (2), 171–176. <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/32.214693> [in Ukrainian].
4. Omelchuk, S. A. (2015) Doslidnytskyi pidkhid do navchannia movy : lnhvodydaktychnyi slovnyk-dovidnyk [Research approach to language learning: linguodidactic dictionary-reference book] : navchalnyi posibnyk. Kyiv: b. v., 56. [in Ukrainian].

УДК 378.016:811.161.2]:004.032.6

DOI: 10.31470/2309-15-17-2024-42-57

Людмила ОВСІЄНКО

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри української мови
Факультету української філології,
культури і мистецтва
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

Liudmyla OVSIENKO

Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor,
Professor at the Ukrainian Language
Department of Faculty of Ukrainian
Philology Culture and Art
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan
University

ORCID: orcid.org/0000-0002-8450-7305

Бібліографічний опис статті: Овсієнко, Л. (2024). Smart-технології у викладанні української мови здобувачам ЗЗСО й ЗВО. *Theoretical and didactic philology*, DOI: 10.31470/2309-15-17-2024-42-57.

SMART-ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗДОБУВАЧАМ ЗЗСО Й ЗВО

У сучасному освітньому просторі Smart-education є ключовим складником, що сприяє створенню гнучкого й доступного середовища для навчання, відповідає вимогам сьогодення, забезпечує адаптацію до швидкозмінного середовища та підтримує перехід від теоретичного вивчення до активного практичного застосування отриманих знань. Резюмовано, що модель smart-освіти в навчанні української мови розглядає гнучкість як основний принцип, містить максимальну кількість джерел, різноманітні мультимедійні можливості, здатність швидко адаптуватися до рівня та потреб освітян. Також важливим аспектом є обмін досвідом і поглядами, персоніфікація курсів, ефективне використання часу для модернізації наявного освітнього контенту, замість повної зміни його структури. Підсумовано, що роль педагога в контексті smart-освіти змінюється і трансформується в інформувальника, консультанта й радника. Його завдання полягає в орієнтуванні учнів і студентів на стандарти, вимоги й майбутні очікування суспільства, сприяючи формуванню нового покоління мовних

особистостей. Здобувачів залучають до самостійної роботи, під час виконання якої вони опрацьовують додаткові джерела, розвивають критичне мислення й висловлюють власні думки. Розробники smart-підручників для навчання (вивчення) української мови також зіштовхуються з подібними вимогами, ураховуючи потреби сучасних учнів і здобувачів ЗВО. Упровадження smart-технологій в ЗЗСО й вищу освіту не лише покращить систему дистанційного навчання, але й сприятиме організації якісної й ефективної самостійної роботи здобувачів. Це позитивно вплине на набуття ними мовних компетентностей на основі системного багатовимірного вивчення дисциплін з урахуванням їх взаємозв'язків, а також стимулюватиме творчу й наукову діяльність. smart-освіта репрезентує гнучкий підхід до розвитку здобувачів як мовних особистостей в освітньому середовищі, використовуючи контент з усього світу, що є у вільному доступі. Це дає змогу розширити межі навчання не тільки з точки зору кількості учасників, але й із позиції обмежень у часі та просторі, забезпечуючи доступність освіти в будь-якому місці і в будь-який час.

Ключові слова: smart-технології, технології, ЗЗСО, ЗВО, українська мова, учні, студенти, здобувачі.

SMART TECHNOLOGIES IN TEACHING THE UKRAINIAN LANGUAGE TO STUDENTS OF GENERAL SECONDARY AND HIGHER EDUCATION

In the modern educational context, Smart-education is a key element that contributes to the creation of a flexible and accessible learning environment, meets today's requirements, ensures adaptation to a rapidly changing environment and supports the transition from theoretical study to active practical application of acquired knowledge. In summary, the Smart-education model in teaching the Ukrainian language considers flexibility as the main principle, includes the maximum number of sources, various multimedia possibilities, the ability to quickly adapt to the level and needs of educators. Also, an important part is the exchange of experiences and views, the personalization of courses, the effective use of time for the modernization of the existing educational content, instead of a complete redesign of its structure. It is concluded that the role of the teacher in the context of Smart-education is changing, turning into an informer and adviser. Its task is to guide pupils and students to the standards, requirements and future expectations of society, contributing to the formation of the next generation of linguistic personalities. Learners engage in independent work where they explore additional sources, develop critical thinking, and express their own opinions. The development of Smart-textbooks for learning the Ukrainian language also faces similar requirements, taking into account the needs of modern pupils and students. The implementation of Smart-technologies in secondary higher education will not only improve the distance learning system, but also contribute to the organization of high-quality and effective independent work of full-time students. This will contribute to their acquisition of language competences based on the systematic multidimensional study of disciplines taking into account their interrelationships, as well as stimulate creative and scientific activity. Smart-education in Ukrainian linguistics represents a flexible approach to the development of students as linguistic personalities in an interactive

educational environment, using content from around the world that is freely available. This makes it possible to expand the boundaries of learning not only in terms of the number of participants, but also in terms of time and space constraints, ensuring that education is available anywhere and anytime.

Key words: *Smart-technologies, technologies, secondary education, higher education, Ukrainian language, pupils, students.*

Постановка проблеми. Нині дедалі актуальнішою стає проблема використання новітніх інформаційних технологій у закладах загальної середньої і вищої освіти. Мова йде не лише про впровадження нових технічних засобів, форм і методів навчання / викладання, а й про новий підхід до освітнього процесу.

Основною метою навчання / викладання української мови є формування й розвиток комунікативної культури й відповідної компетентності здобувачів усіх рівнів освіти.

Слушною є думка Шевченко О.М., яка полягає в тому, що завданням педагога є створення умов для практичного володіння мовою здобувачем, вибір таких методів навчання, що дозволяють кожному виявити свою активність і творчість [8, с. 256]. Безперечно, одним із завдань сучасного вчителя / викладача є активізація пізнавальної діяльності здобувачів освіти у процесі вивчення української мови. Використання сучасних педагогічних технологій, таких як навчання в співробітництві, проєктна методика, застосування новітніх інформаційних технологій та інтернет-ресурсів, сприяє реалізації особистісно-орієнтованого підходу до навчання, забезпечує індивідуалізацію та диференціацію освітнього процесу з урахуванням здібностей учнів і студентів, їхнього рівня знань і вмінь. Окреслені потенційні дидактичні можливості інноваційних технологій реалізуються в smart-освіті, підґрунтям якої є цифровізація.

Основна ідея широкомасштабної комп'ютеризації освіти, безперечно, полягає в тому, що сучасний комп'ютер є ефективним засобом оптимізації умов розумової праці загалом, у будь-якому її аспекті. Згідно з позицією Якубова С.В. та Якініна Я.М., комп'ютер відрізняється своєю бездушністю, яка розкривається під час його використанні як засобу навчання [10, с. 8–11]. Цей «бездушний» характер ТЗН може бути корисним в індивідуалізації різних аспектів навчання / викладання української мови в ЗЗСО й ЗВО, адже дає змогу

підтримувати й супроводжувати користувачів без проявів дратівливості чи втоми. Такий підхід до використання комп'ютерів і smart-освіти вказує на їхню важливу роль у покращенні якості навчання та індивідуалізації освіти [6, с. 51–57].

На уроках української мови за допомогою комп'ютера й smart-технологій можна вирішувати різноманітні дидактичні завдання, що сприяють покращенню освітнього процесу. Зокрема, використання глобальної мережі дає змогу формувати в учнів уміння й навички читання, а в студентів – розширювати зону індивідуальної активності кожного. Крім того, комп'ютер допомагає вдосконалювати писемне мовлення здобувачів, поповнювати їхній словниковий запас і формувати стійку мотивацію до вивчення української мови.

Появу інтернету в системі освіти можна розглядати як стимул бажанню навчатися, оскільки цей засіб розширює можливості індивідуального вивчення матеріалу та прискорює передачу інформації на занятті. Однак важливо, щоб завданням педагога було не лише надавати учням і студентам доступ до різноманітних ресурсів, але й спрямовувати їхню роботу на досягнення конкретних навчальних цілей.

З розвитком інформаційного суспільства та акцентом на інноваційних процесах, відбувається переосмислення навчальних пріоритетів з урахуванням інформатизації освіти. Наразі спостерігаємо перехід від e-learning до smart-освіти чи smart-learning, що визначається концепцією «smart», яка включає конкретність, вимірюваність, досягненість, актуальність і часову обмеженість. Ця концепція освіти враховує використання різноманітних розумних пристроїв і технологій для полегшення як професійної, так і особистої діяльності, а також акцентує на гнучкому й відкритому інтерактивному середовищі для навчання. Пілотний проєкт «Learnin – SMART навчання», упроваджений Міністерством освіти і науки України, є важливим кроком у розвитку сучасного електронного інформаційного освітнього середовища. Ця програма спрямована на формування нового рівня освіти та підвищення якості навчального процесу за допомогою інтерактивних комунікаційних технологій.

У сучасному освітньому контексті smart-education є ключовим складником, що сприяє створенню гнучкого й доступного середовища

для навчання, відповідає вимогам сьогодення, забезпечує адаптацію до швидкозмінного середовища та підтримує перехід від теоретичного вивчення до активного практичного застосування отриманих знань.

Аналізуючи проблему дослідження важливо зазначити, що питання про організацію навчального процесу з використанням сучасних технологій привертає увагу дослідників протягом останніх десяти років. Однак темпи розвитку цього напрямку в Україні є відносно повільними порівняно з країнами Європи і США. Таким чином, порушена проблема наразі є актуальною й потребує нових досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток інформаційно-системних технологій визначає глибокі змістові перетворення в усіх аспектах людської життєдіяльності. Нині ми можемо стверджувати, що сучасному інформаційному суспільству властиві еволюційні трансформації і воно рухається до нового етапу розвитку, що має назву smart-суспільство. Прогнозується, що у smart-суспільстві відбудеться перехід від традиційної моделі навчання до електронної (e-learning), а потім – до smart-освіти.

Науково-методична література ретельно розглядає різні проблеми адаптації та використання мультимедіа в контексті шкільної освіти, методологію та теорію комп'ютеризації вищої освіти, що представлено працями таких авторів: Воронкова В.Г. [1], Галішнікова Є.М. [2], Лещенко Т.О., Шевченко О.М., Жовнір М.М. [3], Мельник В.В. [4] та інші. Ці дослідження також не оминули увагою учені-методисти, з-поміж яких варто зазначити Нікітенко О.В. [5], Свириденко І.М., Кравець О.Є. [6] та ін.

Останнім часом спостерігаємо збільшення кількості публікацій практичного спрямування, у яких дослідники й науковці аналізують досвід використання мультимедіа в освітньому процесі, як у закладах загальної середньої, так і вищої освіти. Це вказує на зростання інтересу до інноваційних підходів у навчанні та наголошує на необхідності подальших досліджень для ефективного впровадження сучасних технологій в освітній процес українських ЗЗСО й ЗВО.

Цифрові технології впливають на всі сфери життєдіяльності сучасної особистості, а саме: політику, культуру, освіту, професійну діяльність, спілкування й побут. Українські (Голіцина І., Половнікова Н., Глазунова О., Діденко Л., Жарких Ю., Косенко І., Мельник Л.,

Твердохліб І., Якубов С.) й закордонні дослідники (Barret T., Behera S., Doran G., Ferran C., Hidas J., Malon T., Morel R., Tafazoli D., Wolfe M.) приділяють значну увагу проблемам, які безпосередньо чи опосередковано пов'язані з інформатизаційними тенденціями в освіті.

Зокрема, науковці досить активно досліджують проблеми використання засобів smart-освіти в процесі викладання / навчання мов. Низка рецепцій (Жовнір М., Краснопольський В., Лещенко Т., Морська Л., Роберт І., Сердюков П., Таушан Д., Шевченко О. та ін.) засвідчує те, що саме ці засоби можуть відігравати ключову роль у забезпеченні ефективного процесу навчання та покращенні якості освіти загалом.

Зважаючи на зазначене вище, можна стверджувати, що для успішного впровадження цифрових технологій в освіту важливе подальше дослідження нових стратегій, які б забезпечили ефективність цього процесу. Результати таких наукових рецепцій сприятимуть ефективному розвитку системи освіти, адаптованої до вимог сучасного інформаційного суспільства.

Мета статті – обґрунтувати потенційні можливості smart-технологій у навчанні й викладанні української мови.

Виклад основного матеріалу. Стрімкий розвиток інформаційного суспільства відкриває нові можливості для створення передового інформаційно-освітнього середовища, яке базується на smart-технологіях і містить інтерактивний навчальний комплекс, спрямований на створення, редагування та поширення мультимедійних навчальних матеріалів. Таке середовище робить навчання доступним не лише у класі / аудиторії чи вдома, але й в будь-якому іншому місці.

Сучасний світ потребує неперервного розвитку і вдосконалення компетентностей особистості. Зміни безпосередньо в освітньому середовищі стають ключовими для еволюції людини загалом. І мова йде не лише про зміну методів та інструментів, але й переосмислення змісту [5, с. 230].

Модель smart-навчання української мови ґрунтується на гнучкості, як основному принципі навчання, передбачає використання максимальної кількості джерел, різноманітні мультимедійні можливості, здатність швидко адаптуватися до рівня й потреб освітян,

уможливилює неперервний розвиток і вдосконалення життєво необхідних компетентностей особистості. Проте не потрібно забувати й про такі важливі складники, як обмін досвідом та поглядами, персоніфікацію курсів, ефективне використання часу для модернізації наявного освітнього контенту. Smart-освіта забезпечує перехід від традиційного підходу до навчання й викладання до більш гнучкого та інноваційного [11, с. 70]. У цьому контексті варто зазначити, що нинішня освіта України хоч і модернізована та гнучка до сучасних викликів, проте постає проблема збереження й передавання досвіду наступним поколінням з урахуванням інновацій.

Smart-освіта є рушійною силою змін особистості вчителя, викладача, учня, і студента. Безперечно, для того, аби відбулися ці зміни мають бути відповідні умови, які забезпечує освітня установа.

Керівники закладів освіти повинні чітко розуміти і визначати напрямок на позитивний результат, зосереджуючи увагу на якості, ефективності й унікальності. Тут варто зауважити, що smart-навчання є не просто сучасним методом передачі знань; це певна технологія побудови системи освіти, яка передбачає не лише мотивацію здобувача навчатися в межах конкретної галузі, але й набувати загальних компетентностей, удосконалювати їх.

Smart-освіта покликана створити індивідуально-алгоритмізоване навчання, адже кожен здобувач є унікальним. Учні і студенти мають зрозуміти, які саме компетентності їм потрібні, а заклад освіти забезпечити формування визначених компетентностей. Це досягається шляхом побудови індивідуального алгоритму навчання для кожного здобувача, що реалізується вчителями й викладачами.

Роль педагога в контексті smart-освіти змінюється, трансформуючись в інформувальника й радника. Його завдання полягає в тому, аби підготувати суспільству висококваліфікованого фахівця і мовно-комунікативну особистість. У цьому контексті здобувачів залучають до самостійної роботи, де вони опрацьовують додаткові джерела, розвивають критичне мислення й висловлюють власні думки.

Цифрові трансформації в освіті загалом, і навчанні української мови зокрема, вимагають не лише використання е-підручників та гугл-форм для виконання завдань, а й застосування різних медійно-

медіаторних засобів для полегшення комунікації між здобувачами й педагогами, що вимагає чіткої структури, плану роботи, критеріїв оцінювання отриманих знань, умінь, компетентностей учня чи студента.

У цьому контексті важливо враховувати мотивацію здобувачів освіти, яка сприяє їх зацікавленості в отриманні знань і стимулює до самостійної пізнавальної діяльності та творчого пошуку. Застосування smart-технологій у навчанні/викладанні української мови уможлиблює досягнення кількох позитивних результатів, зокрема високої ефективності засвоєння знань, підвищення інтересу до навчання та просте поєднання з комунікативним підходом у викладанні мови (smart-технології в Україні і світі).

Smart-педагога визначають як учасника освітнього процесу, який систематично використовує технічні й технологійні інновації для покращення якості підготовки, відповідаючи вимогам і запитам сучасного суспільства. З-поміж його завдань – інтенсифікація використання електронних ресурсів, забезпечення розумного й обґрунтованого їх використання, що передбачає постійне підвищення кваліфікації.

Smart-освіта в навчанні української мови презентує гнучкий підхід до розвитку здобувачів як мовних особистостей в інтерактивному освітньому середовищі. Вона уможлиблює не лише розширення обсягу програми навчання, використання різноманітного контенту, охоплення значної кількості учасників освітнього процесу, але й подолання часових і просторових обмежень, забезпечуючи доступність навчання будь-де й будь-коли. Smart-технології сприяють реалізації основних принципів освіти XXI століття, визначених ЮНЕСКО, таких як «освіта для всіх» і «освіта протягом життя».

До того ж, важливим аспектом успішного впровадження smart-навчання є правильне проєктування вчителем / викладачем програмно-методичного забезпечення, що дає змогу ефективно організувати навчання української мови в інтерактивному форматі.

Використання smart-технологій в освітньому процесі має великий потенціал для підвищення якості навчання української мови. Для успішного здійснення smart-навчання важливо мати відповідне технічне забезпечення та доступ до інтернету. Моделі, такі як Smart

Classroom та Flipped Classroom, створюють умови для креативного навчання на заняттях з української мови.

Під час упровадження smart-технологій у процес навчання української мови необхідно структурувати і спрямовувати роботу учня / студента, розробляти чіткий план кожного заняття з конкретними завданнями, методичними рекомендаціями та вимогами до їх виконання, а також встановлювати об'єктивні критерії оцінювання.

Зауважимо, що smart-технології позитивно впливають на мотивацію здобувачів до навчання, яка допомагає зацікавити їх процесом здобуття знань та стимулює активну самостійну пізнавальну діяльність і творчий науковий пошук.

Сучасні інноваційні освітні технології важливі для якісної мовної підготовки. Вони передбачають використання інформаційних і комунікаційних засобів навчання, комп'ютерних і мультимедійних програм, дистанційного формату, проєктної діяльності (наприклад, створення презентацій у Microsoft PowerPoint).

Застосування інформаційних технологій на заняттях з української мови сприяє ефективній організації групової та самостійної роботи учнів і студентів, підвищує практичні уміння й навички, індивідуалізує навчання, активізує пізнавальну діяльність та модернізує освітній процес загалом [9, с. 709].

Дисципліна «Українська мова за професійним спрямуванням» у ЗВО має певну особливість, оскільки її робоча програма передбачає не лише опанування й удосконалення базових знань з мови, але й засвоєння специфіки комунікативної діяльності, залежно від сфери чи галузі знань. Важливим аспектом є розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо).

Практичний досвід засвідчує, що опанування цього освітнього складника, першою чергою, залежить від мотивації. З-поміж її видів виокремлюють три основні:

- далека мотивація, що пов'язана з перспективою використання української мови в майбутній фаховій діяльності. Студенти можуть і повинні визначати мову як інструмент для досягнення своїх професійних цілей;
- ближня мотивація, яка зумовлена самою діяльністю студентів на заняттях. Сюди належить задоволення від вивчення мови,

розвиток конкретних комунікативних навичок, взаємодія і співпраця між усіма учасниками освітнього процесу;

- здатність до самоаналізу, що важлива здобувачам для визначення власних успіхів і слабких сторін чи прогалин у володінні українською мовою. Тут варто зауважити, що студенти мають навчитися об'єктивно оцінювати свій прогрес і приймати конструктивну критику для подальшого вдосконалення.

Загалом, мотивація спрямована на практичний досвід, особистий розвиток, взаємодію на заняттях і створює позитивне освітнє середовище та сприяє успішному вивченню української мови за професійним спрямуванням [7].

Інфраструктура smart-освіти ґрунтується на використанні дата-центрів, хмарних технологій, різних платформ, відповідного програмного забезпечення, інтерактивних дошок, планшетів, проекторів та інших засобів навчання, що містять значний потенціал у забезпеченні мотивації студентів до вивчення означеної дисципліни. Освітні компоненти, що опановують у сучасному smart-університеті, характеризуються гнучкістю, інтегрованістю, а здобувачі – здатністю розвиватись самостійно, користуючись зовнішніми джерелами.

Одним із основних засобів навчання був і залишається підручник. Процес розроблення smart-підручників для навчання української мови передбачає низку вимог та урахування потреб сучасних учнів і студентів. Упровадження smart-технологій не тільки підвищить ефективність системи дистанційного навчання, але й сприятиме організації якісної та результативної самостійної роботи здобувачів, допоможе їм сформувати комунікативну компетентність на основі системного багатовимірного вивчення дисциплін з урахуванням їх взаємозв'язків та стимулюватиме творчу й наукову діяльність.

У межах концепції smart-освіти змінюється роль ЗЗСО і ЗВО. Вони більше не обмежені лише «передаванням знань», а можуть і мають створювати оптимальні умови для отримання учнями і студентами власного досвіду й навичок. Основною функцією викладача стає не лише транслявання «готових істин», але й підготовка здобувачів до роботи з інформаційно-комп'ютерними технологіями і глобальними інформаційними ресурсами.

Smart-освіта в навчанні української мови дає змогу здобувачам генерувати нові знання та формувати особистість, яка володіє інформаційно-комп'ютерними технологіями для пошуку, аналізу і створення інновацій.

Означені технології в освітньому процесі сприяють розвитку в учнів і студентів зорової пам'яті, наочно-образного мислення, активізації творчого потенціалу й уміння опрацьовувати значний об'єм інформації. Використання комп'ютерних моделей дає змогу здобувачам самостійно проводити дослідження, перевіряти гіпотези та швидко засвоювати нові знання. У цілому, smart-освіта стає не лише системою технологійних рішень, але й новою філософією освіти, що адаптується до вимог сучасного світу.

З іншого боку, можливості використання SMART та комп'ютерного моделювання в навчанні української мови не слід розглядати як простий спосіб вирішення педагогічних завдань. Ці технології вимагають від вчителя / викладача розроблення системи завдань, спрямованих на високий рівень інтенсивності освітнього процесу, заснованих на методах аналізу, синтезу, узагальнення тощо. Варто зауважити, що це не лише не спрощує, але й ускладнює роботу педагога.

У сучасному освітньому середовищі існує безліч технологій, які потенційно можна використовувати як потужний інструмент для розширення можливостей навчання української мови, зокрема, SMART.

Цікавим проектом, хоч і не зовсім новим, є Classroom, розроблений у Нагойському університеті, який надає навчальним закладам сучасне обчислювальне середовище для створення відповідних програм.

Іншим прикладом вважаємо організацію KERIS у Республіці Корея, що є лідером у сфері електронної освіти. Вона розробила всеохоплююче середовище для smart-навчання під назвою uClass, яке поєднує методику викладання та освітні ресурси різних платформ через всеохоплюючу, інтерактивну мережу.

Нині до smart-технологій належать такі засоби навчання, як: інтерактивна дошка, програмне забезпечення, системи контролю знань здобувачів, персональні комп'ютери тощо. Однак ці засоби неможливо

увияти окремо від smart-аудиторії з наявністю інтернету, що забезпечує взаємодію зі світовою освітньою спільнотою та високу якість навчання й викладання. Такі можливості надають різні провайдери й компанії. Це дає змогу отримувати доступ до ефективних інструментів освіти, ресурсів та інформації, що зберігаються в одному місці й доступні будь-де і будь-коли. Викладачі можуть онлайн обмінюватися досвідом і напрацюваннями не тільки між собою, але й з іншими освітніми установами.

Отже, для забезпечення ефективного навчання української мови і стимулювання творчої й наукової діяльності учасників важливо впроваджувати сучасні технології, зокрема мультимедійні засоби та зовнішні електронні ресурси.

Під час аудиторних занять smart-технології будуть корисними для покращення сприйняття матеріалу. Smart-дошка, Smart Notebook та інші інтерактивні засоби можуть значно розширити можливості педагога та учнів / студентів. Такі технічні засоби, як смартфон, планшет, електронна книга тощо, сприяють швидкому доступу здобувачів до необхідної інформації, впливають на ефективність онлайн-навчання.

Smart Education розвиває навички, передбачені компетентнісною моделлю навчання. Зокрема, використання редактора «Smart Notebook» на заняттях з української мови допоможе здобувачам створювати презентації, активізувати пізнавальну діяльність, а також формувати й удосконалювати комунікативну компетентність.

Низка функцій, таких як «обертання об'єкта», «маркер», «гумка», «рух об'єкта» й «ножиці», є для вчителів / викладачів інструментами, з допомогою яких можна створити інтерактивний навчальний матеріал, що сприяє активізації пізнавальної діяльності учнів / студентів, розумінню й запам'ятовуванню інформації, а також розвитку навичок самостійної роботи й самоаналізу.

Такий підхід до створення презентацій з використанням аудіо- та відеофайлів, напевно, сприяє формуванню й розвитку слухово-вимовних та ритміко-інтонаційних навичок. Поєднання слухових і візуальних інструментів допомагає правильно і швидко сприйняти і зрозуміти інформацію, що своєю чергою активізує пізнавальну діяльність здобувачів.

Підсумовуючи, зазначимо, що smart-підхід, який позначається аббревіатурою «S.M.A.R.T», у цьому контексті має на меті досягнення конкретних цілей в освітньому процесі. Відтак, пропонуємо тлумачення означеної аббревіатури:

- S (Self Directed) – надання можливостей для самостійного визначення програмового матеріалу й ефективної організації самонавчання. Це сприяє розвитку самостійності й відповідальності здобувачів за свою освітню траєкторію.
- M (Motived) – мотивація активної пізнавальної діяльності. Цей аспект спрямований на створення сприятливого середовища, що стимулює інтерес і бажання здобувачів вивчати новий матеріал.
- A (Adaptive) – адаптація методів, місця й часу навчання до конкретного суб'єкта, який має намір отримати освітні послуги. Це враховує індивідуальні потреби й можливості кожного здобувача.
- R (Resource Free) – забезпечення вільного доступу до освітніх ресурсів. Цей аспект передбачає використання доступних та інноваційних засобів навчання.
- T (Technology Embedded) – постійне забезпечення освітнього процесу сучасними технологіями, що сприяють створенню ефективних і захопливих занять, які відповідають вимогам сучасної освіти й запитам здобувачів.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок.

Проблема впровадження smart-технологій в Україні пов'язана з кількома ключовими чинниками, до яких належать: недостатнє розуміння перспектив і можливостей цих технологій, недофінансування досліджень у сфері інтелектуальних систем тощо. Для вирішення цих проблем важливим кроком може бути затвердження урядом нашої держави стратегії розвитку smart-технологій, спрямованої на співпрацю з провідними компаніями галузі й виробництво українських аналогів за світовими стандартами.

Застосування сучасних smart-технологій в навчанні української мови не лише активізує пізнавальну та творчу діяльність здобувачів, але й є необхідністю в контексті стрімкого розвитку науки та техніки. ЗЗСО й ЗВО активно впроваджують нововведення, охоплюючи різні

аспекти освітнього процесу, від оснащення аудиторій до використання онлайн-складників та інтернет-ресурсів.

Упровадження smart-технологій у середню й вищу освіту, зокрема навчання української мови, має потенціал поліпшити систему дистанційного навчання та сприяти якісній і ефективній самостійній роботі здобувачів. Застосування означених технологій стимулюватиме творчу й наукову діяльність, сприяючи розвитку фахових компетентностей. Smart-освіта об'єднує вчителів, викладачів, учнів і студентів та знання й інформацію з усього світу, а реалізація цієї концепції неможлива без досвіду впровадження електронного навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воронкова В.Г. Концепція розвитку проектноорієнтованого бізнесу в умовах цифрової трансформації до smart-суспільства. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Вип. 67. С. 122–134.
2. Галішнікова Є.М. Використання інтерактивної Smart-дошки в процесі навчання. *Учитель*. 2007. № 4. С. 8–10.
3. Лещенко Т.О., Шевченко О.М., Жовнір М.М. Можливості використання мобільних технологій у практиці викладання української мови як іноземної. *Електронне наукове фахове видання «Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету»*. 2022. № 12. С. 90–102.
4. Мельник В.В. Глобалізація в культурній сфері: теоретико-методологічний аналіз. *Гілея: науковий вісник. Українська академія наук, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова*. 2014. Вип. 87. С. 219–225.
5. Нікітенко О.В. Іншомовна підготовка фахівців із права в українських вищих навчальних закладах: виклики та перспективи. *Вища освіта України*. 2012. № 1 (додаток 2). С. 227–234.
6. Свириденко І.М., Кравець О.Є. Використання SMART-технологій на уроках іноземної мови при формуванні мовної компетентності учнів основної школи. *Імідж сучасного педагога*. 2023. № 1 (208). С. 51–57.
7. Соколова С.В. Методика формування граматичної компетенції з української мови як іноземної: навчально-методичний посібник. Київ: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. 122 с.
8. Шевченко О.М. Інноваційні методи та сучасні інформаційні технології у навчанні української мови іноземних студентів. *Сучасна медична освіта: методологія, теорія, практика: матеріали Всеукраїнська навчально-наукова конференція з міжнародною участю*. Полтава, 2020. С. 256–258.
9. Шевченко О.М. Smart Education – нова стратегія розвитку освіти. *Fundamental and applied research in the modern world. Proceedings of the 9th International scientific and practical conference*. BoScience Publisher. Boston, USA. 2021. P. 707–711.
10. Якубов С.В., Якінін Я.М. Технології SMART та навчальні матеріали. *Hi-Tech у школі*. 2011. № 3–4. С. 8–11.

11. Behera S. E- and M-learning: a Comparative Study. *International Journal on New Trends in Education and Their Implications*. 2013. № 4 (3). P. 65–78.
12. Smart-технології в Україні і світі. URL: <http://molodi.in.ua/smart-tehnolohiji/> (дата звернення: 10.12.2023).

REFERENCES

1. Voronkova, V.H. (2016). Kontseptsiiia rozvytku proektnoorientovanoho biznesu v umovakh tsyfrovoy transformatsii do smart-suspilstva [The concept of project-oriented business development in the conditions of digital transformation to a smart society] *Humanitarnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii*. 67. 122–134 [in Ukrainian].
2. Halishnikova, Ye.M. (2007). Vykorystannia interaktyvnoi Smart-doshky v protsesi navchannia [Using an interactive Smart-board in the learning process] *Uchytel*. 4. 8–10 [in Ukrainian].
3. Leshchenko, T.O., Shevchenko, O.M., Zhovnir, M.M. (2022). Mozhlyvosti vykorystannia mobilnykh tekhnolohii u praktytsi vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi [Possibilities of using mobile technologies in the practice of teaching Ukrainian as a foreign language]. *Elektronne naukove fakhove vydannia «Vidkryte osvritnie e-seredovyshche suchasnoho universytetu»*. 12. 90–102 [in Ukrainian].
4. Melnyk, V.V. (2014). Hlobalizatsiia v kulturnii sferi: teoretyko-metodolohichniy analiz [Globalization in the cultural sphere: theoretical and methodological analysis]. *Hileia: naukovyi visnyk. Ukrainska akademiia nauk, Natsionalnyi pedahohichniy universytet imeni M.P. Drahomanova*. 87. 219–225 [in Ukrainian].
5. Nikitenko, O.V. (2012). Inshomovna pidhotovka fakhivtsiv iz prava v ukrainskykh vyshchykh navchalnykh zakladakh: vyklyky ta perspektyvy [Foreign language training of law specialists in Ukrainian higher educational institutions: challenges and prospects]. *Vyshcha osvita Ukrainy*. 1 (dodatok 2). 227–234 [in Ukrainian].
6. Svyrydenko, I.M., Kravets, O.Ie. (2023). Vykorystannia SMART-tekhnolohii na urokakh inozemnoi movy pry formuvanni movnoi kompetentnosti uchniv osnovnoi shkoly [The use of SMART technologies in foreign language lessons in the formation of language competence of primary school students]. *Imidzh suchasnoho pedahoha*. 1 (208). 51–57 [in Ukrainian].
7. Sokolova, S.V. (2011). Metodyka formuvannia hramatychnoi kompetentsii z ukrainskoi movy yak inozemnoi: navchalno-metodychnyi posibnyk [Methodology for the formation of grammatical competence in the Ukrainian language as a foreign language: educational and methodological manual]. Kyiv: Vydavnytstvo NPU imeni M.P. Drahomanova, 122 [in Ukrainian].
8. Shevchenko, O.M. (2020). Innovatsiini metody ta suchasni informatsiini tekhnolohii u navchanni ukrainskoi movy inozemnykh studentiv [Innovative methods and modern information technologies in teaching Ukrainian language to foreign students]. *Suchasna medychna osvita: metodolohiia, teoriia, praktyka: materialy Vseukrainska navchalno-naukova konferentsiia z mizhnarodnoiu uchastiu*. 256–258 [in Ukrainian].
9. Shevchenko, O.M. (2021). Smart Education – nova stratehiia rozvytku osvity [Smart Education is a new strategy for the development of education]. *Fundamental and applied research in the modern world. Proceedings of the 9th International scientific and practical conference*. 707–711 [in Ukrainian].

10. Yakubov, S.V., Yakinin, Ya.M. (2011). Tekhnolohii SMART ta navchalni materialy [SMART technologies and educational materials]. *Hi-Tech u shkoli*. 3–4. 8–11 [in Ukrainian].
11. Behera, S. (2013). E- and M-learning: a Comparative Study. *International Journal on New Trends in Education and Their Implications*. 4 (3). 65–78 [in English].
12. Smart-tekhnologii v Ukraini i sviti [Smart technologies in Ukraine and the world]. URL: <http://molodi.in.ua/smart-tehnolohiji/> (data zvernennia: 10.12.2023) [in Ukrainian].

УДК 378.011.3-051:8:[37.035:39

DOI: 10.31470/2309-15-17-2024-57-69

Людмила САВЕНКО

доктор філософії,
викладач кафедри української
лінгвістики та методики навчання
Університету Григорія Сковороди
в Переяславі

Liudmila SAVENKO

Doctor of Philosophy,
Lecturer of the Ukrainian Linguistics
and Teaching Methods Department,
Hryhorii Skovoroda University
in Pereiaslav

ORCID: orcid.org/0000-0003-4234-0153

Бібліографічний опис статті: Савенко, Л. (2024). Теоретичне обґрунтування моделі підготовки майбутніх учителів української мови і літератури до етнокультурної діяльності в закладах загальної середньої освіти. *Theoretical and didactic philology*, DOI: 10.31470/2309-15-17-2024-57-69.

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ ДО ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено актуальним питанням підготовки майбутнього вчителя, зокрема подається теоретичне обґрунтування розробленої моделі підготовки майбутніх учителів української мови і літератури до етнокультурної діяльності в закладах загальної середньої освіти. У статті подається потлумачення дефініції «модель», проаналізовано трактування цього поняття різними вченими, зокрема і педагогами. В основу запропонованої моделі підготовки майбутніх учителів української мови і літератури до етнокультурної діяльності в ЗЗСО покладено наукову позицію, запропоновану О. Гребенюком та Т. Гребенюк (взаємодія блоків: цільового, організаційно-педагогічного, змістово-технологічного, критеріально-результативного). Цільовий блок передбачає окреслення основної мети – підготовка майбутніх учителів української мови і літератури до етнокультурної діяльності в закладах загальної середньої освіти. При розробці організаційно-педагогічного

ЗМІСТ

ПЕДАГОГІКА

Гаврилюк Наталія. Періодизація педагогічної творчої спадщини Олександра Дорошкевича	5
Давидова Вікторія. Антиколоніальний дискурс української художньої прози: засади та завдання шкільного вивчення	21
Кулик Олена, Сердюк Наталія. Дослідницькі завдання як складник формування академічної (наукової) культури здобувачів вищої освіти	31
Овсієнко Людмила. Smart-технології у викладанні української мови здобувачам ЗЗСО й ЗВО	42
Савенко Людмила. Теоретичне обґрунтування моделі підготовки майбутніх учителів української мови і літератури до етнокультурної діяльності в закладах загальної середньої освіти	57
Черниш Наталія, Тютюнник Оксана, Бродюк Юлія. Українська народна казка як засіб навчання та виховання	69
Шемуда Марина. Формування навичок вираження експресивності у процесі іншомовної комунікації	79

ФІЛОЛОГІЯ

Абраменко Олександр. Сюрреалістична поетика Станіслава Вишенського: теоретичні засади дослідження	89
Заболотна Тетяна. Особливості перекладу країнознавчих та етнографічних реалій	99
Козубенко Леонід. Проблема людини і суспільства у романістиці Германа Гессе	114
Левченко Тетяна, Кардаш Лариса, Чубань Тетяна. Способи вираження властивостей предмета прикметниками	125
Левченко Тетяна, Чубань Тетяна, Шинкар Тетяна. Структурно- семантичні трансформації фразеологізмів у сучасному медійному дискурсі	137

Пангелова Марія. Особливості творчого стилю Курта Воннегута	150
Потапенко Олександр. Таємниця духовно-гематричного числа концепту імені Івана Хрестителя (через призму авторської системи давньогрецької гематрії)	160
Savchuk Valery. The Dimension of Presidential Discourse: Genre and Linguo-Rhetoric Aspect	170
Товкайло Тамара, Довбня Людмила. Кореляції акцентних позицій іменникових формантів з морфемною структурою слова	182
Токмань Ганна. Діалогічне вивчення міліарних мотивів у ліриці (на прикладі вірша Павла Вишебаби «Моє покоління»)	194
Тютюнник Оксана, Бродюк Юлія, Черниш Наталія. Фольклорне питання в епістолярному дискурсі українських романтиків	207
Хома Катерина. Дитяча література про війну як складова мілітарного дискурсу	218
Чубань Тетяна, Кардаш Лариса. Роль звертань в ускладненні речень	228
Швець Наталія, Швець Олександр. Семантика кольороназв у творі Ф. Стендаля «Lucien Leuwen»	238
Шинкар Тетяна. Функціонування розмовної дієслівної лексики в сучасних медіатекстах	251

ТЕОРЕТИЧНА І ДИДАКТИЧНА ФІЛОЛОГІЯ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Серія «Педагогіка»

Серія «Філологія»

ВИПУСК 37

Комп'ютерна верстка: Домбровська Я.

Формат 60X84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman, колонтитули Candara.

Наклад 100. Зам. № 13/24 Ум. друк. арк. 13,7.

Виготівник: ФОП Домбровська Я. М.,

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції

ДК № 6366 від 22.08.2018 р.

08055, Київська обл., Макарівський р-он, с. Вільне,
вул. Чапаєва, 16а, e-mail: devis519@ukr.net